

Csányi Judit versei:

Szomorúság

Árnyékomban elébed hullok,
zsíros koromként utánad úszok,
áttetsző lesz lázam, elaltat,
a száz fejű, tűz színű pillanat.

Szemedben harcok dühe fénylik,
vértjében áll ki indulatod,
utadban a nyár heve fészkel,
állomásodról indul a Hold.

Előleskel a mély-színű bánat,
harag kovácsa utamra patkol
valahány kiizzott csillagzatot,

kemény utamra járatot árkol,
bólladoznak a reszkető lábú,
körém derengő május-holnapok.

Egy költőre

Fiatal fiú, gyöngé még,
fehér torkú lilium,
elhajlik karja hogyha kér,
tejet iszik szíromból.

Ha dolgozik zavarja
otthonát a zajgás,
szomorú, ezért nem
lehet barátja semmilyen
veréb, nyitott ablakában
denevér tapsol, éjente
maga is kifeszült tenyér.

Ha látjátok adjatok
utat neki, gomboljátok
szorosra harang-rejtő
ruháitokat,
bántaná kedvét a dúlás,
elhajtaná szívéből a
méhecske-szárnyú fátylakat.

Szállj

Az első lehullott hajszálért
hosszú karjával tán
mélyre hajolt, selyem
fiú-fürtje koccanásig
hengerített öblében két
apró fény-magot; alkohol
mellű illanó gondolat,
esendő, pihés, por-batyu
pillanat, indulj a sekély
vizeken épített magas
hidakra, indulj a mezőn
felejtett, harapós sárrá
taposott utakra, indulj
a szívérványos derekú,
skalázó sínekre, a pille
vasárnap viselt öltönyére,
a bálók bábjátékaira,
a robbanás fölzúgó
hasadékaiba, — — — legyél
győzhetetlen harci viseletben,
hírhözó ünnep léggömbre
kötözve, hullongó hó lányok
ölén deresedve, varázs
boszorkány-éterekben, teljesség
a véges izzadt tenyerében.
anya-meleg gyermek, övtájékra
fűzve, — — — szabadulj késő
dulakodó őszbe, tenger-verő
hal-hullásba, jég-köszörűkőnek.

Kifeszült tenyér

Csányi Judit a szépirodalmi rovat mostanra maradt alkotói közül a legrégebben és a legtrikábban publikáló költő. Versbeli és személyes ritka jelentkezése kicsit zavarba ejtő, műveiről sem könnyű véleményt formálni.

Mikor erre a bemutató cikke készült, mesterek névsora és egy szó jutott eszembe először: a tisztaság. Ennek a szónak ha az értéke nem is devalválódott, de tartalma erősen módosult. Ha rossz vagy jelentéktelen költőt a jószándékú értékelő vagy a negyedrangú alkotó maga szavak és gondolatok híján saját költészetét jellemezni próbálja ezt a szót hajtogatja. Sajnos. A főntebb már emlegetett mesterekhez visszatérve: Csányi verseiben a szelíd érzékenységu József Attila, a népit magas fokon versbe emelő Nagy László. Csoóri köszön vissza. A jó mester megválasztása önmagában nem baj, de tudni kell a nagyobb tudású kezét egyszer elengedni. Ez a mozzulat mintha még nem történt volna meg.

Csányi Judit versei nem elég egységesek. De érdekes módon nem a képi, gondolati egység hiánya mutatkozik itt. Sokkal inkább az, hogy egyéni, ízléses, sokszor könyvedén szép sorokat erősen utánérzés-jellegű mondatok követik.

Legszebb sorai arra figyelmeztessék, hogy merre található a költészet járható labirintusa: „... nyitott ablakában / denevér tapsol, éjente / maga is kifeszült tenyér.”

DLUSZTUS IMRE

„Ah, mondta az egér, a világ napról napra szűkebb lesz. Kezdetben olyan tágas volt, hogy féltem, futottam tovább, és boldog voltam, hogy a távolban végre falakat vettem észre, de ezek a hosszú falak olyan gyorsan közelednek egymáshoz, hogy már az utolsó szobában vagyok, és a sarokban ott a csapda, amelybe belefutok.” — „Csak irányt kell változtatnod”, mondta a macska, és megette az egeret. (Franz Kafka: Kleine Fabel)

Részvétlenül álmodom egy kísértetiesen hozzám hasonló ember szenvedéseit. Érdekes, hogy ezek a szenvedések sohasem közelednek végül felé, inkább mindig más formát vesznek fel, és csak közvetlenül ébredés előtt lesznek hirtelen elviselhetetlenek. Maga az álom a szenvedés? És az ébredés maga a szenvedés? — Mi a különbség a két kérdés között? (Ki ébred, amikor éppen ébredek?)

Különbséget éppenséggel lehetne találni, ha itt a céloknak-jelentőséget tulajdonítanánk. De az a gyanúm, az álom is és az ébredés is csak halogatás. De megfogalmazható-e valami cél?

Van egy cél, de nincs hozzá út; amit útnak nevezünk, az csak halogatás. (Franz Kafka: Betrachtungen über Sünde, Leid, Hoffnung und den wahren Weg)

Itt valószínűleg örülsz, lenne dolgozni. — Annyit jelentene, mint mondjuk egész nap a városban járkálni, nap mint nap, és idegen emberekkel összeveszni, mindig mással. De nem lehet megmaradni az arányos mérték között sem, ez nyilvánvaló. És a legfontosabb a nyelvnek ellenállni. Egyelőre minden eszmélésünk tárgyas, de nem szabad ezt az megelőző gyermekkorral a külső világ

Megfigyelések

nyelvi kurvasággal kompenzálni.

Végül is nem mindegy, hogy ironikusan állítunk-e valamit, vagy pedig komolyan? Csak ha komolyan, az ne hitet jelentsen, hanem azt a tudást, hogy az állítás ellenkezője is igaz. Nem azért, mert úgy van, hanem mert azt is állíthatjuk úgy, hogy igaz legyen. Ez a gazdagság életünk rovására gyarapszik.

Ahogy visszaemlékszem, a gyermekkor fogalmazásórán még komolyan vettem a nyelvet. Tudtam, hogy amit írok, leosztályozzák (és ez akkor még jelentett valamit). Ez a gazdagság, akkor még, életem javára gyarapodott.

Fordítsuk el jobbra kilencven fokkal a nyelvet! A bal felső sarokban, a mondatok között felfedezhetjük az angyalokat.

Jelek lesznek a Napban, a Holdban és a csillagokban, a földön pedig emberek. (János: Jelenések)

Az Iskola a határon németül is Iskola. Ugyanis kiadták ezen a nyelven is, 1973-ban, Berlinben (az NDK fővárosa). Sok okosat összefűrtak erről a könyvről (pl. Tandorj A zsaru sarokvása című kötetében), de a titkát még nem fejtették meg. Persze, igazából a legfőbb kérdéseket sem lehet megfogalmazni. Valószínűleg az sem miről is szól ez a regény. Mégis érdemes feltenni, mert erősödik az a gyanúm, hogy itt egy átejtéssel állunk szemben: könnyen azt gondolná az ember, hogy a regény arról a bizonyos iskoláról szól. Pedig nem — az ráolvasás-terápiának, de az megelőző gyermekkorral a külső világ

szól. De itt van még talán előbb az a kérdés is, miért Szeredyvel kezdődik a regény. Hogy neki valami lelki problémája van, a Magda-ügy, és ehhez kellene Bébének hozzászólnia. És az ő hozzászólása tulajdonképpen az elbeszélés, bár a végén az alaptörténet is továbbhalad, már nem 57-ben, hanem 58-ban vagyunk, kiderül, hogy Szeredy bizonyos mértékig túl van az ügyön, az egész elbeszélés felesleges volt. Viszont az elbeszélés alaposan tárgyalja Medve és Bébé lelki életét, csak Szeredyt nem. Mintha ő egész idő alatt semmit sem változott volna. „Írói fogás” lenne a Lukács-fürdő? A Hajnali háztetőkben is hasonló a kezdés: az elbeszélő csak egy festményhez mond el néhány érdekes adalékot, hogy felesleges volt a nagy felhajtás a kép körül, mert Halász Péternek esze ágában sem volt meghalni. Mindez azt jelenti, hogy az elbeszélés-rétegek mögött van még egy világ vagy valami közeg, ahol a lényeges dolgok megtörténnek. Az elbeszélés és a mögötte lejátszódó történet között nincs racionális kapcsolat. Olyan ez, mint a vajakolás, ráolvasás, ahogy Ottlik az alább idézendő összefüggésben ezeket a szavakat használja: „Valaha, amikor valami baj, rosszszívű kitolás, megaláztatás ért bennünket, éppen Szeredy találta ki a megoldást rá: elméselte.” De nevezhetjük ezt időhúzásnak is, legalábbis a bevezetés utolsó mondatai felkeltik ezt a gyanút: „Vagyis hogy: majd meglátod. Majd megnézem, hogy mit írt Medve. Majd odaadom. Majd lesz valahogy.” Vagy ugyanaz a tapintat, ahogy Medvéék az iskolában történt néhány kínos eseményről sóha többet nem beszéltek. Ami viszont látszólag ellentmond a Szeredy-féle ráolvasás-terápiának, de az

támadásait tette ártalmatlanná, míg saját maguk értelméhez nem volt szavuk. Menthetetlenül kettévált a beszéd és a tett, az emberi történet — ennek a beismerése ez a könyv, holott éppen a kettősség megszüntetésére tesz kísérletet. Persze a beismerés mögött megint van egy közeg, amelyben egy mélyebb (vagy lényegtelebnebb) felismerés érvényesül, mégpedig az, hogy mindezek ellenére vállalnunk kell a beszédet is. Figyeljük meg a háttérben lejátszódó eseményeket! Kezdődik azzal, hogy Szeredy összeköltözik Magdával: kísérletet tesz a gyermekkor visszaállítására. Aztán hátat fordít mindenkinek, elvonul a hegyekbe, miközben a regény éppen a megértés történetét meséli el. Végül visszatér, dolgozik, újra a Lukács-fürdő. A végleges kettészakadás beismerése és az amögött levő felismerés között viszont van még egy megoldás-lehetőség, és erről szól a könyv.

támadásait tette ártalmatlanná, míg saját maguk értelméhez nem volt szavuk.

Medvének végig az a legfontosabb kérdése, hogy megértheti-e az anyja a néma gyerek szavát. Mert-hogy úgy érzi, hogy az iskolába kerüléssel megszakadt a megértés lehetősége közte és anyja között. Bébé is barátját, Halász Pétert, vagyis gyermekkorát keresve megy az iskolába, de nem találja meg. Az iskola elvette a gyermekkorát, a beszédet. És mi történik? Hogy megteremtik ők néhányan a beszéden túli megértést. Ezt Medve elméletileg is megalapozza a regény végén: „Az érzékelésen túli, időn kívüli, nagyobb valóság terében azonban folytonosan összefüggünk egymással valahol... Másképp hogyan érthetnénk meg végül még a néma gyerek szavát is?” Így ér véget a regény; a Mohács felé lecsorgó hajón ez a megértés öleli át Medvét, Bébét és Szeredyt. Hogy ez mégsem segített nekik túl sokat, az már az első lapokon kiderül.

SZ. F.

Pozitív Kicsengés

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy Pozitív Kicsengés. Az emberek nagyon szerették őt, ahol csak felcsendült, jótékony rózsaszínű köd ereszkedett a fejekre. Pozitív Kicsengés ezért nagy becsben állt ország-világ előtt. Csupán a Valóság morgolódt ellene, de őt, mivel igen-igen jámbor volt, különb-különb féle felfüggetlően könnyű volt elcsendesíteni. Így zajlott az élet gondtalanul és boldogan.

Az embereknek kezdtek elveik lenni, mint ahogy az elvárható volt. Az elvek sérthetetlenek voltak, komoly elvektől így illett. Mi több: az elvek megbonthatatlanok voltak, hogy az emberek gondolkodása szilárd talajon állhasson. Gondolat koccant ide, gondolat koccant oda, s végül az egész emberi fej pozitívan csengett ki.

Hanem egyszer, mit ad Isten, gondolt egyet Pozitív Kicsengés, s elkezdte unni magát. Mondják, rossz társaságba keveredett, káros eszmék befolyása alá került, s szilárd talaj ide, megbonthatatlan talaj oda, kezdett bizonytalanná válni. Már nem hitt feltétlenül nélkülönmagában, az elidegenedés nihilista útjára lépett. Túl sokat volt a középpontban, túl sokszor kellett reflektorfénybe állnia, s szeretett volna kissé visszavonulni. Szerette volna, ha van magánélete, ha több ideje jut szórakozásra, önművelésre, ha hódolhat kedvenc hobbiának, a saját örömeire való csengettyűzésnek. Egész ember szeretett volna lenni. Átment hát szomszédjához, Negatív Ki-

csengéshez, s akkor meghányták-vetették a dolgot. Megegyeztek, hogy a Valóság felét Negatív Kicsengés kapja, a másik felével pedig Pozitív Kicsengés a „második gazdaság”-ban is megbírkózik. Történt azonban, hogy Negatív Kicsengés, ki eddig igen kevéssé részesedett az elosztásban, s így joggal érezhette elnyomva magát, vérszemet kapott. A gyanútlan jóhiszemű Pozitív Kicsengést meg-meglopta, aki egyszerre azon kapta magát, hogy befolyása az emberekre vérszenen csökkent. A rózsaszínű köd omladozni kezdett, s egyre több és több fejben derengett. Pozitív Kicsengést zavarba ejtette, hogy az elvek mindezek ellenére megmaradtak, sőt alkalmazásuk mintha következetesebbé vált volna. Habozása azonban pillanatnyi volt. Nem feledhette, mivel tartozik egykori hang-adójának, s az ügynek, amit felvállalt. Sarkára állt tehát, s elcsengette szomszédja Negatív Kicsengés nótáját.

Nem volt könnyű dolga, mert a világosság már veszélyes méreteket öltött, s maga a Valóság is berzenkedett, ám Pozitív Kicsengésnek megvoltak az eszközei. Így hát újra jótékony, rózsaszínű köd ereszkedett a fejekre, az emberek megint gondtalanok és boldogok voltak. Pozitív Kicsengés és Negatív Kicsengés között pedig helyreállt az évszázadosan hagyományos, jószomszédi viszony, s azóta is boldogan csengnek, ha van még fül meghallani őket.

— görbe

Homo Ludens

(Pályázat)

Nem hisszük el, hogy a mi generációból kihalt a játékszenvedély. Annak ellenére sem, hogy sem klubokban, sem egyéb társas fórumokon nem divat (?) manapság játszani. Ugyanakkor a televízió játékos vetélkedőinek nő a népszerűsége, sőt hetente mi magunk is szurkolunk, törjük a fejünket és szidjuk a játékvezetőket, egyszóval játszunk. Szeretnénk ezt a latens játékigényt újra visszahelyezni az öt megillető fórumba, a baráti és klubközösségekbe.

Jó magyar szokás szerint tehát PÁLYAZATOT HIRDETÜNK csoportos szellemi játékokra. Olyan játékok leírását (és majdan bemutatását) várjuk tőletek, amelyeket két embertől nagy létszámú csoportokig lehet játszani, s eddig játékgyűteményben még lehetőleg nem szerepeltek. A pályázatokat zsűrizzük, díjazunk és végül természetesen lehetőséget adunk a játékok bemutatására is. A legjobb játékokat publikáljuk is. A pályázatokat a JATE Közművelődési Titkárságára küldjétek (6720 Szeged, Dugonics tér 12.), 1983. november 30-ig. A pályázatok eredményéről és fejleményeiről a Szegedi Egyetemből értesülhettek.

JATE Közművelődési Titkárság